

Asia: VN/27681/2025

Lausuntopyyntö sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain kehittämistarpeiden arviomuistiosta

Lausunnonantajan lausunto

Kommenttinne arviomuistion luvusta 5 (Valvontalain 1 luku Yleiset säännökset)

Sosiaalihuoltolain 28 §, lastensuojelulain 36 § ja vammaispalvelulain 34 nojalla myönnettävät palvelut:

Tukiperheiden tai -henkilöiden hankinnasta, sopimuksista ja valmennuksista vastaavien tahojen suhteesta valvontalakiin haluamme todeta, että valvontaa ei pidä jatkossakaan kohdentaa suoraan yksityishenkilöihin, vaan tahoihin, jotka vastaavat lasten ja nuorten perhehoitajien, tukiperheiden ja -henkilöiden rekrytoinnista, valmiuksien ja soveltuvuuden arvioinnista ja tuesta. Tukiperheet ja usein myös toimeksiantosuhteessa toimivat perhehoitajat, tukiperheet ja tukihenkilöt ovat yksityishenkilöitä. Palveluntuottajan tehtävänä on koulutuksella, ohjauksella ja tuella varmistaa, että perhehoitaja, tukiperhe ja tukihenkilö suoriutuvat tehtävästä asianmukaisesti. Lapsi ja perhehoitajakohtaisesti valvonnan välineenä voidaan käyttää hoito- ja kasvatussuunnitelmaa. Palveluntuottajilta edellytetään jo rekisteröitymistä Soteri-palveluntuottajarekisteriin.

Katsomme, että palvelujen tuottamisen tulisi olla luvanvaraista myös lastensuojelun toimeksiantosuhteisen perhehoidon osalta. Palveluntuottaja tuottaa tällöin lapsen koko sijaishuollon palvelun rekrytoimalla ja valmentamalla perhehoitajan ja varmistamalla perhehoitajan soveltuvuudesta tehtävään. Palveluntuottaja auttaa lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää etsimään valmentamistaan perhehoitajista lapsen tarpeisiin soveltuvan perhehoitajan ja tukee sijoituksen onnistumista ohjaamalla ja tukemalla perhehoitajaa koko sijoituksen ajan sekä työskentelemällä koko perhehoitoperheen, sijoitetun lapsen (sopeutuminen perheeseen, koulunkäynnin tuki tms) ja lapsen oman verkoston kanssa (tuki yhteydenpitoon, valvotut ja tuetut tapaamiset jne). Lastensuojelun toimeksiantosuhteisen perhehoidon valvonnan tulisi olla kansallisesti yhtenäistä ja velvoittavaa ja sen tulisi ulottua sekä julkisten että yksityisten palveluntuottajien palveluihin.

Voidaan pitää todennäköisenä, että perhehoidon osuus suhteessa laitoshoitoon tulee tulevaisuudessa kasvamaan, sillä osuuden kasvattaminen on kirjattu hyvinvointialueiden palvelustrategioihin. Tällä hetkellä yksityiset palveluntuottajat tuottavat arviolta noin 15 prosenttia toimeksiantosuhteisesta perhehoidosta. Kun perhehoidon osuus kasvaa, yksityisten

palveluntuottajien määrä saattaa kasvaa sen mukana. Toimeksiantosuhteisen perhehoidon luvanvaraiseksi asettamisella voitaisiin varmistaa, että kaikilla palveluntuottajilla on riittävät edellytykset toimia perhehoidon palvelujen tuottajina ja tukea perhehoidon laatua ja asiakasturvallisuutta. Esimerkiksi Ruotsissa toimeksiantosuhteisen perhehoidon palveluntuottajien määrä on kasvanut merkittävästi muutamassa vuodessa. Palveluiden tuottaminen on ilmoituksenvaraista eikä laadullisia kriteerejä yrityksille juurikaan ole. Palveluiden laatu ja vaikuttavuus ovatkin hiljattain nousseet Ruotsissa keskusteluun.

Sosiaalihuollon palvelu-uudistus:

Sosiaalihuollon palvelu-uudistuksen osalta haluamme painottaa, että sosiaalihuoltolakiin ja lastensuojelulakiin kaavailut muutokset hämärtävät asiakkuuden rajoja ja tuovat epäselvyyksiä prosesseihin. Suunnitellulla kirjaamisveloitteiden keventämisellä heikennettäisiin tarpeettomasti mahdollisuuksia valvoa asiakasprosessien etenemistä ja asiakkaan mahdollisuuksia valvoa omia oikeuksiaan saada tarpeenmukaisia palveluita viipymättä.

Sosiaalihuoltolakiin esitetyt muutokset uhkaavat vaikeuttaa prosessin etenemisen valvomista asiakaskohtaisesti. Sosiaalihuollon palvelu-uudistuksessa tulee lisäksi pitää huolta siitä, että riittävät ja oikea-aikaiset palvelut lapsille, nuorille ja perheille turvataan myös jatkossa.

Terveyspalvelu:

Katsomme, ettei kaikilta lastensuojelun toimintayksiköiltä ei tule jatkossakaan vaatia terveydenhuollon lupaa. Esimerkiksi kuumeen mittaaminen tai käsikauppalääkkeiden antaminen on tavanomaista lasten hoitoa ja huolenpitoa eikä niiden toimittamiseksi tule edellyttää terveydenhuollon lupaa tai osaamista.

Kahden erillisen asiakastietojärjestelmän hallinnointi sosiaalihuollon toimintayksiköissä lisäisi sijaishuollon kustannuksia. Käytännön tasolla hyvinvointialueiden kilpailutuksissa veloitetaan, että sosiaalihuollon toimintayksiköissä työskentelee sosiaalialan henkilöstöä. Sosiaalialan työntekijöillä ei kuitenkaan ole oikeuksia tehdä kirjauksia terveydenhuollon asiakastietojärjestelmään. Näin kaikki tavanomainen lapsen terveyden hoitaminen jää dokumentoimatta.

Palveluyksikkö ja palvelupiste:

Toivomme palveluyksikön ja palvelupisteen määrittelyä selkeyttämistä ja hyvinvointialueille yhtenäistä ohjeistusta. Kotiin vietävissä palveluissa ei tule vaatia erillistä fyysistä palvelupistettä, sillä palvelu tuotetaan asiakkaan kotiin. Pidämme hyvänä asiana sitä, että palveluntuottaja voi itse määrittellä palveluyksikön tai palvelupisteen sen mukaisesti, miten palvelu tosiasiallisesti järjestetään. Tällä hetkellä hyvinvointialueet kehottavat esimerkiksi rekisteröimään fyysisiä, kuntakohtaisia palvelupisteitä, mikä ei asiakkaan kotona tuotettavissa palveluissa ole tarkoituksenmukaista. Näillä on myös kustannusvaikutus palveluntuottajalle. Hyvinvointialueilla tulee olla riittävät tiedot palveluyksiköistä yhdenvertaisuuden ja palveluiden laadun turvaamiseksi. Kuntakohtainen rekisteröinti on kallista ja ylimääräistä byrokratiaa aikana, kun palvelut on kuitenkin kilpailutettu hyvinvointialueittain.

Mikäli palvelupisteiden rekisteröintiä edellytetään kuntakohtaisesti hyvinvointialueilla, tulisi rekisteröinnin tapahtua palveluntuottajan toimesta omien tietojen päivittämisellä eikä päätöksentekomenettelyllä.

Kommenttinne arviomuistion luvusta 6 (Valvontalain 2 luku Palveluntuottajaa ja toimintaa koskevat edellytykset)

6.4. Palvelun laadulliset edellytykset ja vastuu palvelujen laadusta (10 §):

Katsomme, että palveluyksikön vastuuhenkilöä koskevien edellytysten ja sääntelyn tulisi olla selkeää, jotta palveluntuottaja tietäisi etukäteen mitä palvelulta odotetaan. Sääntelyn tulee olla myös riittävän joustavaa, jotta vastuuhenkilö voi tosiasiallisesti vastata palveluiden johtamisesta. Haluamme lisäksi nostaa esiin, että liikkuvissa ja kotiin vietävissä palveluissa vastuuhenkilö ei voi olla sidottu yhteen palveluyksikköön, koska palveluita tuotetaan laajalla alueella eri palvelupisteillä. Laajastakin maantieteellisestä alueesta huolimatta asiakasmäärät voivat kuitenkin olla varsin maltilliset ja yhden ihmisen johdettavissa.

Kommenttinne arviomuistion luvusta 7 (Valvontalain 3 luku Palveluntuottajien ja palveluyksiköiden rekisteröinti)

-

Kommenttinne arviomuistion luvusta 8 (Valvontalain 4 luku Omavalvonta)

Pidämme omavalvontaa sinällään järkevänä tapa tehdä valvontaa ja auttaa palveluntuottajaa kehittämään toimintaansa jatkuvan parantamisen periaatteella. Toivomme omavalvontaan kuitenkin kokonaisuudessaan selkeyttämistä niin ohjeistuksen kuin valvonnan osalta.

Hyvinvointialueiden käytännöt omavalvontaan liittyen eroavat toisistaan merkittävästi. Myös valvontaviranomaisella on omia ohjeistuksiaan ja edellytyksiään palveluntuottajille omavalvonnan osalta. Etenkin valtakunnallisille palveluntuottajille, jotka pyrkivät tasalaatuisen ja yhdenmukaiseen palveluiden tuottamiseen alueesta riippumatta, toki kilpailutusten vaatimukset huomioiden, käytännöt ovat hyvin sekavat. Tällä hetkellä saman hyvinvointialueenkin sisällä saattaa olla erilaisia näkemyksiä siitä, millaisia palveluntuottajan omavalvontasuunnitelman ja omavalvontaan liittyvän raportoinnin tulisi olla. Omavalvontasuunnitelmien päivitys on loputon työ, kun yksi taho toivoo laveampaa kuvailua ja toinen tiiviimpää. Omavalvontasuunnitelmat eivät voi olla kaikki erilaisia, koska niiden hallinnoinninkin tulee olla selkeää ja yhdenmukaista.

Kommenttinne arviomuistion luvusta 9 (Valvontalain 5 luku Viranomaisvalvonta)

-

Kommenttinne arviomuistion luvusta 10 (Valvontalain 7 luku Erinäiset säännökset)

-

Kommenttinne arviomuiston luvusta 11 (Valvontalain 8 luku Voimaantulo)

-

Kommenttinne arviomuiston luvusta 12 (Erinäiset kysymykset)

-

Muut kommenttinne arviomuistiosta

Lastensuojelun toimeksiantosuhteisen perhehoidon valvonnan tulisi olla kansallisesti yhtenäistä ja velvoittavaa ja sen tulisi ulottua sekä julkisten että yksityisten palveluntuottajien palveluihin.

Toimeksiantosuhteisen perhehoidon valvonta alkaa perhehoitajan rekrytoinnista, arvioinnista ja valmennuksesta. Perhehoitajan säännöllinen ammatillinen ohjaus ja tarpeenmukainen tuki ovat samalla myös sen valvontaa, että perhehoito toteutuu lapsen tarpeiden ja edun mukaisesti. Välineenä tässä tulee käyttää myös hoito- ja kasvatussuunnitelmaa. Tätä on mallinnettu vahvasti tuetussa perhehoidossa.

Perämaa Tiia
Avosylin Oy